کورد گەل نین.. سامانی وەستا بەکر

فرۆید پێی وایە کە کەس یان تاک مەژوو دروست ئەکا، بەڵام بافلۆف پێی وایە کە زەمینە مەژوو دروست ئەکا، بەواتای ئەوەی کە ئەوە زەمینەیە ڕێگە بە کەس یان تاک خۆشەکا تا مەژوو دروست بکات.
ئەگەر ئەمە پرسیارێک لە خۆمان بکەین ئایا ئێمە کەسمان نەبووە یان زەمینەمان بۆ نەڕەخساوە تا مەژوو دروست بکەین؟
وەڵامەکەی ئەوەیە کە ئێمە خەڵکانێکی زۆرمان هەبووە و هەیە وە زەمینەی گونجاویشمان بۆ ڕەخساوە و ئەشڕەخسێ تا مەژوو دروست بکەین و کردووشمانە بەهەردووجۆرە ناسراوەکەی:
١. یەکێکیان مەژووی شکستەکانە، کە ئەبێ ببن بەوانە بۆ داهاتوو، "لەوەش ناچێ کە بووبن".
٢. مەژووی سەروەری، سەرکەوتن و دەستکەوتەکانە، لەمەیانا سەرکەوتن و دەستکەوتی زۆرمان بەدەستهێناوە بەڵام مەخابن نەپایزراون و گەڕاونەتەوە خانەی یەکەم "شکستەکان". ئەویش ئەگەرێتەوە بۆ دوو هۆکار:
١. هۆکاری دەرەکی.
٢. هۆکاری ناوخۆی.
ناماوە هیچ لەسەر هۆکاری یەکەم بڵێم چونکە ئاشکرایە و چی ئەگوزەرێ و باسکردن لەوە چەنبارەکردنەوەیە، تەنها یەک شت کە گرنگە لەسەری بوترێ ئەوەیە کە هۆکارە دەرەکییەکان سود و هێز لە هۆکارە ناوخۆییەکان وەرەگرن بۆ سەرداربوون و زاڵبوون.
هۆکاری ناوخۆی: ئاشکرایە و زۆرن بەڵام دیارتینیان "ناتەبایی، یەکتر قبوڵنەکردن، خۆ بەزلزانی لە ئاست یەکتر و خۆم بەکەمزانی بەرامبەر بێگانە، چاشایەتی و خیانەت، هاوکارینەکردنی یەکتر، دژبوون، خێڵەکی بوون.....هتد
مەبەستی ئەم نوسینە گەڕانە بەدوای چارەسەرێکا بۆ هۆکارە ناخۆییەکان کە زۆر لە مێژەوە بوونەتە مخەرکەی ناو جەستەی کورد، مخەرکەیەک کە لەدوای مادەکانەوە ڕێگربووە لەوەی کە کورد بتوانێ هیچ سەروەریێک یان سەربەخۆبوونێک بەئاڕاستەی دروستکردنی دەوڵەتێکی سەربەخۆ و خاوەن جوگرافیایەکی دیاریکراو بەدەستبهێنێت.
لەوەڵامی نامەیەکی نوێنەری بەریتانیا پارک سایکس، بە هاوتا فەڕەنسیەکەی فڕانسۆ بیکۆ لەسەر دروست نەکردنی قەوارەیەکی کوردی لەسەرەتای چارەکی یەکەمی سەدەی بیستا ئەنوسێ "کوردەکان گەل نین.

بەڵکو چەند هۆزێکی لێکجیان، چەند زاراوەیەک لێکیان جیائەکاتەوە، بەجۆرێک ئەو زاراوانە لەبنەڕەتا ئێرانین، بەزۆری لەشوێنی دوور لەیەک نیشتەجێن، هیچ پەیوەندیەکیان بەیەکەوە نیە. چۆن بتوانین لەخودموختاریا کۆیان بکەینەوە، ئەوان بەو شێوە بن".
ئەم پەیڤەی ناو ئەم کورتەنامەیە باسی هۆکار و ڕێگر و بەربەست لەگەیشتنی کورد بەقەوارەیەکی سەربەخۆئەکا، بەڵام بەدیووەکەیتریا پێتشت ئەمڕۆ چارەسەر ئەوەیە کە پێچەوانەی ناوەڕۆکی ناو کورتەنامەکەبی. بەڵام ئایا دوایی زیاتر ١٠٠ ساڵ توانیمان وابین؟ واتە ئایا توانیمان خۆمان لەوپێناسیە بەدوور بگرین کە پارک سایکس ئەماناسەنە؟ وەڵام، بێگومان … نەخێر.
نوێنەرە بەریتانییەکە درێژە بە بۆچوونەکانی ئەیا بە پاساو هێنانەوە و ئەڵێ، "کوردەکان خۆیان لە ناو گروپی خێڵ و هۆزا ئەبیننەوە، ئەمەش وائەکات یەکریز و یەکگرتو نەبن".

بەکورتی ئەکرێ پاساوەکانی نوێنەرە بەریتانییەکە لە دوو خاڵا کۆبکەینەوە کە ئەمانەن:
١. کورد گەل نین، ئەمەیان بە وێژدانی و ناشارەزاییەکی زۆری نوێنەرە بەریتانیەکە دەرەخا چونکوم کورد نەک گەلە بەڵکو کۆنترین گەلی ناوچەکەشە، خۆ ئەگەر کۆنترین گەلی هەموو جیهانیش نەبێ. ئەوەتا هەر لەخودی کنە و پشکنینەکانی خۆیانا لە ئەشکەوتی شاندەر ئەسک و پروسکی مرۆڤی نیاندەرتاڵ ئەدۆزنەوە، لە چەرمەی لای چەمچەماڵ کۆنترین مێژووی کۆنترین شارستانیەتی مرۆڤ دۆزراوەتەوە، لە ئامەد، سلێمانی، کرماشان…هتد شوێنەواری بوونی دێرینترین کۆمەڵگەکانی مرۆڤایەتی ئەدۆزرێتەوە و بەردەوامیشە.
٢. کوردەکان خۆیان لە ناو گروپی خێڵ و هۆزدا دەبیننەوە، ئەمەش وادەکات یەکریز و یەکگرتو نەبن، ئەمەیان ڕاستە و نکوڵی لێناکرێ، خۆ ئەگەرچی نوێنەرەکە دەستی نەبووە و مەبەستی نەبووە کە کورد ببێتە خاوەنی قەوارەیەکی سەربەخۆ، بەڵام دەستی خستۆتە سەر برینێک کە جەستەی کوردی شەقارشەقارکردوە، ئەبوو لە ١٠٠ ساڵی ڕابردووا کار بۆ چارەسەر و دوورکەوتنەوە لە ئەقڵی هۆزو خێڵ بکرایە، لایەنیکەم لە بەڕێوەبردنی حیزب و داودەزگا و حکومەت. مەخابن لە ئەستایا ئەبینین کە کۆی حیزبەکانی باشور جگە لە حیزبی شوعی، گەورە تا بچوک بە ئەقڵی خێڵ حیزب بەڕێوەئەبەن و باپیر، باوک، کوڕ، کوڕەزا بەنورە لەسەرەیا وەستاون بە سەرۆکایەتی، ئەمە وەڵای ئەوەی کە ساڵانە کۆبوونەوەی هۆزو خێڵەکان ڕێئەخرێ بۆ نمونە فستیڤاڵی ساڵانەی ئێل بەگی جاف، دیوەخانی عوزێریەکان، خزمانی شارەزوور…هتد

ئەمانە هەندێ پەڕەشیان بە کەسوکار و تیرە و نزیکەکانیان هەیە هەندێ پەڕەشیان بە نەتەوە و دەسکەوتەکان نییە، هەر بۆ نمونە کاک مەسعود سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان کە بە یەکێک لە کۆنترین و لە گەورەترین حیزبەکان هەژمارەکرێ، لە یەکێک لە کۆبوونەوەکانا لەبری شانازی و خاوەندارێتی بە هەموو تاکێکی کورد، شانازی بەوەوە کە ئەوان ٣٠٠٠ پیاون و هەموویان لە پشتین، هەڵبەتە مەبەستی لە بارزانییەکانە، کە ئەمە پەیامێکی زۆر هەڵە لە سەرۆک و سەرکردەیەکی دێرین و ناسراوەوە ئەگوازێتەوە بۆ گەلی کورد، کە بوونی خۆی و هێز شانازییە و پێویستە، بەئاگا لەوەی کە ئەو هەموو خەبات و کێشەی کورد ساڵانێکە بەرخودانی بێئەکا هەر بەهۆی ئەم ئەقڵی تیرە و هێزو خێڵانەوە نەگەشتووە ناشگاتە ئامانج و سەربەخۆبوونی کوردستان.
کە گەل زمانی ئاخافتن و کەلتوری هەبوو، هەنگاوئەنێت بۆ یەکگرتنەوەی هێزەکان و نواندنیان لە پێکهاتەی گەورەترا کە گەل و نەتەوەیە، ناسیونالیستیی و سۆز بۆ نەتەوە فاکتەری تەبایی و فرەڕەنگی زۆربەی گەلانە لەوڵاتان، مەخابن کورد تا ئێستا ئەو هەنگاوەی نەناوە و زۆریش درەنگ کەوتووە و بەجێشماوە، ئەمەش کاریگەری لەسەر یەک هەڵوەستی دژبە مەترسیی دەرەکییەکانی وڵات و میللەتیش هەیە.
کە تاک بەگشتی پەڕەشی نەتەوەیی هەبوو هەڕەشەی ناتەبایی ناوخۆ و پەڕەشی بۆ تیرە و هێز ناتوانی کەلێن بخاتە ناو یەکگرتوویی میللەت لەئاست مەترسییە دەرەکییەکانا، بەڵام بە پێچەوانەوە کە تاکی کەمێ لایەنگیری بۆ نەتەوە لاوازبوو، ناتەبایی ناوخۆ پەل ئەکێشێ بەسەر ڕوخساری میللەت، کەواتە پێویستە ئەمە کار لەسەر بەهێزبوونی پەڕەشی تاک بۆ نەتەوە و بەرژەوەندیە گشتییەکان بکەین لەسەرووی پەڕەشی تاکەوە بۆ خۆی و هێز و تا حزبیش، لەڕەوە بەمان دەرەکەوە کە تاوەکو ئێستاش بە هێزبوونی هەڵوەست لەئاست مەترسییە دەرەکییەکانا هەر ناتەبایی کورد خۆیەتی.
لە یەکهەڵوەستی میللەتا ئاراستەی خۆی وهێز لە قاڵبە تەسکە ئاساییەکەی خۆیا ئەمێنێتەوە سەردەرناهێنێت بۆ دروستبوونی کەلێن، تەنانەت لە ئاست بوونی مەترسییە دەرەکییەکانیشا، لە یەکهەڵوەستیا هێز دروستەبێ و پێچەوانەکەشی ڕاستە، مەخابن لە مێژووی دێرین و نوێی کوردا زۆربەی کات کار بە ئاڕاستە پێچەوانەکەی کراوە، ئەمەش بۆتە هۆکاری نەبوونی قەوارەیەکی سەربەخۆ.
یەکهەڵوەستی زامنی پەیدابوونی ئاسایشی گشتییە، ئەوەی زۆرتر لە مێژووی گەلی کوردا ئەبینرێت هاوکێشەکە پێچەوانەیە بەئێستاشەوە.
ناتەبایی ڕەنگدانەوەی لەسەر کۆی کایە سیاسییەکانی چارەنووسی

میللەتیش هەیە، دەمارگیری بە خێڵ و هێز هەندە بەرزەقی لەناومانا ڕەنگی یاوەتەوە، چۆتە ناخی هەموو جومگە و ئێسکەکانی کەسە دەمارگیرەکانی خێڵ و هێزەوە، خەڵک پەرۆشی بە خێڵ و هێز و کەسایەتی لە نەتەوە زیاترە، ئەمەش ناتەبایی گشتی میللەتی هێناوەتە ئاراوە. ناتەبایش ڕەنگدانەوەی لەسەرکەی تاکەکانی کۆمەڵ و میللەت هەیە، پەرۆشی بە کێشە نەتەواتیەکانا نەک لاواز کردووە، بگرە یەکهەڵوێستی لەئاست هەندێدک هەڕەشەیا هەر نەماوە، بە نمونە پاساوهێناوەوە بە بوونی سوپای تورک لەسەر خاکی باشوری کوردستان، دەستێوەردانی ئێران لەکاروبارەکان.
کارگەشتۆتە ئەوەی کە ڕەنگدانەوەی خێڵ و هێز پەلی کێشاوە بە پانتایی فراوانتر و ناتەبایی حزبەکانی کوردستانی ڕێکەوتەتەوە لە ئاست بڕیارە چارەنوسسازەکانی کە ڕەهەندی نەتەوەییان هەیە، خێڵ، هێز و تیرە بەجۆرێک بەناو ڕێخ و دەماری بەشێک لە کوردا ڕۆچووە کە تاکەکانی خێڵێک یان تیرەیەک بەبێ ئەوەی بیر لەبەرژەوەندی نەتەوەی و نیشتمان بکەنەوە هەرهەموویان دوای سەرۆک خێڵ ئەکەون و ئەچنە ناو حیزبەکەوە، بەبێ ئەوەی کەمترین زانیاریان لەسەر پەیڕەو ئاڕاستە و ئایدۆلۆژیای حیزبەکە هەبێ، لەوەش سەمەرەتر ئەوەیە کە ئامادەن گیانی خۆیان بەختبکەن و ژیانئاوابن بەبێ هیچ ئامانجێکی دیارکراو و تەنها بۆ ڕازیکردن و سەربەرزی کاکی سەرۆک خێڵ.
هێز، خێڵ و تیرە کۆمەڵگە پێکئەهێنن بۆیە گرنگە و ئەبێ وەبەرهێنان لەسەر کۆمەڵگە بکرێ نەک پێچەوانەکەی.

سامانی وەستا بەکر

٢٠٢٥-٢-٢٣ سوید/ستۆکهۆڵم